

СУБ'ЄКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ, СВОБОД ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ОСОБИ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

ДАНИЛО Сергій Михайлович - кандидат юридичних наук, адвокат

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5135-8633>

УДК 343.13:342.7(477)

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2023.2.48>

У статті обґрунтовано, що належний рівень захисту прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування є передумовою зміцнення правової державності, підвищення ефективності правозахисного механізму й гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами. Запропоновано під суб'єктами забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування розуміти визначені законом державні органи та посадові особи, які в межах своєї компетенції здійснюють нормативне, організаційне, процедурне, контрольне чи ціннісне забезпечення реального гарантування, охорони та захисту прав, свобод і законних інтересів особи, а також забезпечують своєчасне реагування на їх порушення в умовах кримінального провадження. З'ясовано, що система суб'єктів забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування є багаторівневою та визначається з урахуванням таких критеріїв: характер та обсяг повноважень щодо забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи; функціональне призначення в межах кримінального провадження; процесуальний статус і ступінь участі у реалізації гарантій; специфіку відповідальності за порушення прав особи. Відповідно до названих критеріїв виокремлено такі види суб'єктів забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування: законодавець, який забезпечує нормативну базу та визначає правовий статус особи і повноваження державних органів; органи досудового розслідування (слідчий, дізнавач), що здійснюють

безпосередню реалізацію правозахисної функції шляхом об'єктивного збирання доказів; прокурор, який виконує процесуальне керівництво, нагляд за додержанням закону та негайне реагування на виявлені порушення; слідчий суддя, що забезпечує судовий контроль за дотриманням прав і свобод, виступаючи гарантом конституційних прав особи; керівники органів досудового розслідування, які здійснюють організаційно-управлінські та контрольні функції щодо дотримання процесуальних гарантій; а також адвокати, захисники, представники та законні представники, що забезпечують реалізацію і захист прав, свобод і законних інтересів особи у кримінальному провадженні.

Ключові слова: забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи; суб'єкти; органи досудового розслідування; слідчий; дізнавач; прокурор; слідчий суддя; адвокат; захисник; представник; законний представник.

Постановка проблеми

З метою розвитку правової держави, утвердження принципів демократії й інтеграції України до європейського правового простору питання забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи набуває особливої актуальності. Важливість гарантування фундаментальних прав людини простежується на всіх стадіях кримінального провадження, серед іншого на стадії досудового розслідування, яка є початковою ланкою процесуального захисту особи від можливого неправомірного втручання з боку дер-

жавних органів. Саме на цій стадії кримінального провадження закладається основа для реалізації засади верховенства права, а також забезпечення довіри громадян до правоохоронної системи та системи правосуддя. Ба більше, забезпечення належного рівня захисту прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування виступає однією з важливих умов зміцнення правової державності, підвищення ефективності правозахисного механізму та гармонізації національного законодавства з міжнародними зобов'язаннями України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених забезпеченню прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування, засвідчує високий рівень зацікавленості наукової спільноти до зазначеної проблематики. У працях таких учених, як С. Є. Абламський [1-5], Ф. П. Адамов [6], В. Г. Дрозд [4], О. В. Капліна [7], Т. О. Лоскутов [8], О. В. Пчеліна [9, 10], І. А. Тітко [11], Т. Г. Фоміна [12] й інших, ґрунтовно розглядаються теоретичні основи забезпечення прав людини, механізми їх реалізації та гарантування, а також практичні аспекти впровадження міжнародних стандартів у національне законодавство. Значна увага приділяється аналізу чинних нормативно-правових актів, порівняльно-правовому дослідженню досвіду європейських країн, а також формуванню пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства з урахуванням міжнародних зобов'язань України. Водночас у контексті дослідження особливої актуальності набуває питання визначення та класифікації суб'єктів, які забезпечують права, свободи й законні інтереси особи на стадії досудового розслідування. Наукові джерела розкривають роль слідчого, прокурора, слідчого судді, адвоката, а також інших учасників кримінального провадження, зокрема, органів досудового розслідування й представників потерпілого, як основних суб'єктів, відповідальних за гарантування дотримання правових стандартів, ефективний контроль і недопущення порушень прав особи на цій стадії кримінального провадження. Водночас, попри значний науковий доробок, низка

питань щодо систематизації суб'єктів забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування, визначення їх повноважень і ролі залишається дискусійною та недостатньо розробленою.

Метою статті є визначення кола суб'єктів забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування.

Виклад основного матеріалу

Як зазначається в ст. 2 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України, одним із завдань кримінального провадження є захист особи, а також охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження» [13], яке корелюється з іншими завданнями провадження та визначає його спрямування. Більше за все, ці завдання повністю визначають зміст і форму кримінального провадження, ґрунтуються на засадах такого провадження. Відповідно, кожен учасник кримінального провадження на стадії досудового розслідування має право на охорону своїх прав, свобод і законних інтересів, доступ до правничої допомоги, а також на ефективні засоби юридичного захисту від можливого свавілля чи неправомірних дій з боку органів досудового розслідування. Це передбачає впровадження дієвих механізмів контролю за діяльністю слідчих, дізнавачів, прокурорів, адвокатів, слідчих суддів та інших суб'єктів, які мають забезпечити баланс між інтересами особи, суспільства і держави.

З огляду на вищезазначене функції та повноваження суб'єктів кримінального провадження є не лише юридичною формальністю, а й вагомим інструментом реалізації засади верховенства права, забезпечення неупередженого, швидкого та повного, а значить справедливого й ефективного досудового розслідування та судового розгляду. Саме чітке розмежування та належне виконання повноважень кожного із суб'єктів є запорукою дотримання прав, свобод і законних інтересів особи на всіх стадіях кримінального провадження, серед іншого на досудовому розслідуванні. Водночас не слід

ототожнювати суб'єктів кримінального провадження та суб'єктів забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування. Така диференціація має принципове значення, оскільки не кожен учасник кримінального провадження виконує функцію гаранта прав, свобод і законних інтересів особи. Наприклад, підозрюваний, потерпілий чи свідок, будучи учасниками провадження, не наділені обов'язком забезпечувати дотримання прав інших осіб у процесі досудового розслідування. Натомість до суб'єктів забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування належать ті посадові та службові особи, які мають відповідний процесуальний обов'язок і повноваження: слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, а також адвокат у межах надання правничої допомоги. Саме ці суб'єкти несуть відповідальність за дотримання правових стандартів, запобігання порушенням прав, а також за ефективний захист інтересів особи від можливого зловживання владою чи свавілля. Тому відмежування значених категорій суб'єктів важливе для належної організації процесуального контролю, визначення меж відповідальності та впровадження дієвих гарантій захисту прав, свобод і законних інтересів особи в кримінальному провадженні загалом і на стадії досудового розслідування зокрема. Це стає особливо актуальним в умовах реформування кримінального процесу та інтеграції європейських стандартів, коли підвищується вимога до професійності й етики осіб, відповідальних за забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи.

Як убачається з аналізу монографії «Забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування», авторський колектив серед суб'єктів такої діяльності виокремлюють сторону обвинувачення (слідчого, прокурора), осіб, уповноважених на здійснення захисту та представництва (захисник, представник, законний представник) і слідчого суддю [4, с. 180–367]. На нашу думку, запропонований підхід до систематизації основних суб'єктів забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування є

цілком обґрунтованим і відповідає сучасним тенденціям розвитку кримінального процесу. Такий підхід відображає баланс інтересів сторін та забезпечує належний рівень процесуального контролю, що особливо важливо у контексті розбудови правової держави та впровадження європейських стандартів. Особливої уваги заслуговує включення до цього переліку захисника, представника та законного представника, адже саме вони відіграють ключову роль у реалізації права на захист і представництво інтересів особи, що унеможливорює свавілля з боку органів досудового розслідування. Водночас слідчий суддя виступає арбітром процесу, здійснюючи судовий контроль і забезпечуючи дотримання принципу верховенства права, що є фундаментальним для демократичного суспільства. Проте варто наголосити, що ефективність такого механізму залежить не лише від формального визначення кола суб'єктів, а й від якості їхньої взаємодії, професіоналізму та дотримання етичних стандартів. В умовах реформування кримінального процесу й інтеграції України до європейського правового простору, надзвичайно важливо забезпечити дієві процесуальні гарантії, чітке розмежування повноважень і належний контроль за діяльністю кожного із суб'єктів. Лише за таких умов можна досягти справжнього захисту прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування, як того вимагає і сучасна правова доктрина, й європейські стандарти.

У контексті досліджуваної проблематики заслуговує уваги позиція І.А. Тітка, який дотримується широкого трактування механізму забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи, зокрема в кримінальному провадженні. На його думку, такий механізм містить дві найбільш загальні складові – правотворчу та правозастосовну [11, с. 231]. Відповідно, якщо розглядати цей механізм через призму суб'єктів забезпечення, ми бачимо чіткий розподіл ролей між державою (яка створює умови та діє) та приватною особою (яка реалізує свій інтерес). Тому суб'єктами забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи з позиції правотворчої діяльності є законодавець, тобто Верховна Рада України, яка на законодавчому рівні визначає

правовий статус особи, повноваження для державних органів, установлює санкції за порушення прав, свобод і законних інтересів особи тощо. З позиції правозастосовної складової суб'єктами забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи є «уповноважені державні суб'єкти» [11, с. 232]. З приводу наведеного зазначимо, що позиція І.А. Тітка, що передбачає широке тлумачення механізму забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи, зокрема в кримінальному провадженні, заслуговує на особливу увагу у науково-правовому дискурсі. Запропоноване вченим розмежування правотворчої та правозастосовної складових механізму забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи дозволяє широко охопити систему гарантій прав і свобод людини, що набуває особливої ролі на стадії досудового розслідування. Насамперед, такий підхід сприяє розширенню уявлення про суб'єктів забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи. Якщо виходити лише з процесуальної площини, то до кола суб'єктів традиційно відносять лише органи досудового розслідування, прокурора, слідчого суддю й інших учасників провадження. Однак включення до механізму правотворчої складової, яку уособлює законодавець, зокрема Верховна Рада України, дозволяє розглядати забезпечення прав як цілісну систему, що функціонує як на етапі формування правових норм, так і на етапі їх реалізації. Саме законодавець визначає правовий статус особи, межі повноважень органів державної влади, а також встановлює санкції за порушення прав, свобод і законних інтересів особи, що створює фундамент для подальшого ефективного захисту на практиці. З іншого боку, правозастосовна складова механізму забезпечення прав передбачає діяльність уповноважених державних суб'єктів, котрі безпосередньо реалізують і гарантують права особи у конкретних кримінальних провадженнях. Такий двоєдиний підхід уможливує не лише формальне закріплення прав і свобод, але й їхню реальну дієвість, що особливо важливо на стадії досудового розслідування, коли особа найбільше потребує ефективного захисту від свавілля чи зловживань з боку державних органів.

Досліджуючи сутність і функціональне призначення основних владних суб'єктів досудового розслідування, Ф. П. Адамов зазначає, що запровадження у 2012 році нової форми кримінального процесу, побудованої на засадах змагальності та рівності сторін, зумовило необхідність переосмислення ролі державних органів у забезпеченні прав учасників провадження. Науковець до основних владних суб'єктів досудового розслідування відносить дізнавача, слідчого, прокурора та слідчого суддю. Їхня діяльність є діалектично єдиною, взаємопов'язаною та взаємообумовленою. При цьому дослідник визначає дізнавача та слідчого як базових суб'єктів, оскільки лише вони наділені повноваженнями здійснювати розслідування у повному обсязі. Їхньою провідною функцією є проведення всебічного матеріально-пошукового дослідження обставин правопорушення. Прокурор, на думку науковця, виступає суб'єктом, що реалізує функцію обвинувачення та здійснює процесуальне керівництво розслідуванням у формі нагляду за додержанням законів. Слідчий суддя є специфічним суб'єктом, на якого покладено судово-контрольну функцію, що є конституційною гарантією захисту прав людини. Водночас автор відмежовує від «основних суб'єктів» керівників органів досудового розслідування та оперативні підрозділи, оскільки перші виконують переважно організаційно-управлінські функції, а другі діють лише за дорученням, не вступаючи у самостійні процесуальні правовідносини з іншими учасниками [6].

Крім того, аналіз статті Ф.П. Адамова «Основні владні суб'єкти досудового розслідування і їхні кримінальні процесуальні функції» демонструє, що владні суб'єкти забезпечують права і свободи особи через реалізацію специфічних функцій у межах своїх повноважень, а саме:

– слідчий та дізнавач зобов'язані виконувати загальнодержавну правозахисну функцію. Це проявляється у неупередженому збиранні як обвинувальних, так і виправдальних доказів, що гарантує об'єктивність пізнання істини та захист особи від безпідставного обвинувачення;

– прокурор здійснює правозахисну функцію через недопущення порушень прав учасників з боку органів досудового розслідування або інших осіб. Його статус дозволяє негайно усувати виявлені порушення закону та виключати можливість незаконного притягнення невинуватої особи до відповідальності;

– слідчий суддя забезпечує права особи в найбільшому обсязі через механізм судового контролю. Жоден примусовий захід (обмеження волі, обшук тощо) не може бути застосований без попередньої перевірки слідчим суддею на предмет його законності й обґрунтованості. Також він розглядає скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого та прокурора, виступаючи арбітром у спорі між стороною обвинувачення та захисту [6].

З приводу вищенаведеного зазначимо, що нам імпонує твердження, що діяльність слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді становить діалектичну єдність, спрямовану на реалізацію завдань кримінального провадження. Важливу роль у системі забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи відведено слідчому та дізнавачу. Будучи «базовими» суб'єктами, що здійснюють всебічне матеріально-пошукове дослідження обставин правопорушення, вони наділені специфічною правозахисною функцією. Вона реалізується через обов'язок неупередженого збирання як обвинувальних, так і виправдувальних доказів, що виступає фундаментальною гарантією об'єктивного досудового розслідування та запобігає безпідставному притягненню особи до кримінальної відповідальності. Прокурор у цій системі виступає суб'єктом, який поєднує функцію обвинувачення з процесуальним керівництвом у формі нагляду за додержанням законів. Його правозахисна роль полягає у забезпеченні законності дій органів досудового розслідування. Завдяки своєму процесуальному статусу прокурор наділений повноваженнями негайно усувати виявлені порушення прав учасників провадження, виключаючи можливість свавілля з боку органів досудового розслідування. Окреме місце в системі владних суб'єктів посідає слідчий суддя, який є гарантом конституційних прав людини через механізм судо-

вого контролю. Його діяльність спрямована на перевірку законності та обґрунтованості застосування будь-яких заходів процесуального примусу, що обмежують права особи. Виступаючи «арбітром» у спорі між сторонами обвинувачення та захисту, слідчий суддя забезпечує дотримання балансу інтересів та розглядає скарги на рішення, дії чи бездіяльність інших владних суб'єктів. Водночас виникають певні зауваження з приводу відмежування основних владних суб'єктів від керівників органів досудового розслідування. На нашу думку, хоча останні дійсно виконують організаційні функції, вони відповідно до ч. 2 ст. 39 КПК України уповноважені знайомитися «з матеріалами досудового розслідування, давати слідчому письмові вказівки» [13]. Отже, вони також опосередковано впливають на стан забезпечення прав особи (наприклад, через контроль за дотриманням розумних строків). Крім того, керівники органів досудового розслідування уповноважені «відсторонювати слідчого від проведення досудового розслідування вмотивованою постановою за ініціативою прокурора або з власної ініціативи з наступним повідомленням прокурора та призначити іншого слідчого за наявності підстав, передбачених цим Кодексом, для його відводу або у разі неефективного досудового розслідування», «вживати заходів щодо усунення порушень вимог законодавства у випадку їх допущення слідчим» [13] тощо.

Своєю чергою, за зауважує Т. О. Лоскутов, права, свободи та законні інтереси особи «можуть незаконно обмежуватись правоохоронними органами (органами досудового розслідування) на стадії досудового кримінального провадження». На їх думку, «гарантом їх реалізації має стати суд як незалежний орган державної влади», «забезпечити вчинення правоохоронними органами (в тому числі органами досудового розслідування) активних дій, спрямованих на забезпечення реалізації законних інтересів особи на стадії досудового кримінального провадження під силу тільки суду. Судовий захист законних інтересів є ефективною гарантією реалізації останніх на досудовій стадії кримінального провадження» [8, с. 274]. Убачається, що наведена вище

позиція щодо ролі суду як єдиного гаранта реалізації прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового кримінального провадження заслуговує на критичне переосмислення. Передусім, твердження про те, що лише суд здатен забезпечити ефективну реалізацію прав, свобод і законних інтересів особи, видається надмірно категоричним і не враховує багаторівневу систему процесуальних гарантій, закладену у чинному кримінальному процесуальному законодавстві України. Адже, як свідчить аналіз правозастосовної практики та наукових джерел, забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи здійснюється не одним слідчим суддею (хоча автори використовують термін «судом», що суперечить положенням КПК України, адже згідно з п. 18 ч. 1 ст. 3 судовий контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні здійснює слідчий суддя [13]), а цілим комплексом суб'єктів – слідчим, дізнавачем, прокурором, керівниками органів досудового розслідування/ органів дізнання, а також адвокатами, захисниками, представниками та законними представниками особи. Кожен із них відіграє свою унікальну роль у системі гарантій, що створює «сітку безпеки» для особи від можливих зловживань чи свавілля з боку державних органів.

Більше за все, недооцінка правозахисної функції органів досудового розслідування та прокуратури суперечить європейським стандартам кримінального процесу, які передбачають змагальність сторін, баланс інтересів та обов'язок слідчого, дізнавача і прокурора діяти неупереджено, збираючи як обвинувальні, так і виправдувальні докази. Судовий контроль, безперечно, є важливою конституційною гарантією, проте він має діяти як останній рубіж, а не єдиний механізм реагування на порушення прав, свобод і законних інтересів особи. Тому вважаємо, що ефективний захист прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування можливий лише за умови чіткого розмежування повноважень і відповідальності всіх суб'єктів кримінального провадження, належної їхньої взаємодії та/чи координації.

Зважаючи на вищенаведені позиції до виокремлення суб'єктів забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування, пропонуємо використовувати широкий підхід до їх систематизації. Критеріями такої систематизації доцільно визначити: 1) характер та обсяг повноважень щодо забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи; 2) функціональне призначення в межах кримінального провадження; 3) процесуальний статус і ступінь участі у реалізації гарантій; 4) специфіку відповідальності за порушення прав особи. Відповідно до зазначених критеріїв, до основних видів суб'єктів забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування належать: законодавець, який забезпечує нормативну базу та визначає правовий статус особи і повноваження державних органів; органи досудового розслідування (слідчий, дізнавач), що здійснюють безпосередню реалізацію правозахисної функції шляхом об'єктивного збирання доказів; прокурор, який виконує процесуальне керівництво, нагляд за дотриманням закону та негайне реагування на виявлені порушення; слідчий суддя, що забезпечує судовий контроль за дотриманням прав і свобод, виступаючи гарантом конституційних прав особи; керівники органів досудового розслідування, які здійснюють організаційно-управлінські та контрольні функції щодо дотримання процесуальних гарантій; а також адвокати, захисники, представники та законні представники, що забезпечують реалізацію і захист прав, свобод і законних інтересів особи у кримінальному провадженні. Така багаторівнева система суб'єктів, заснована на чіткому розмежуванні їхніх повноважень і відповідальності, створює надійний механізм гарантування прав особи на стадії досудового розслідування, відповідає європейським стандартам кримінального процесу та сприяє досягненню балансу інтересів сторін у кримінальному провадженні.

Висновки

Отже, під суб'єктами забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування пропонуємо розу-

міти визначені законом державні органи та посадові особи, які в межах своєї компетенції здійснюють нормативне, організаційне, процедурне, контрольне чи ціннісне забезпечення реального гарантування, охорони та захисту прав, свобод і законних інтересів особи, а також забезпечують своєчасне реагування на їх порушення в умовах кримінального провадження.

Система суб'єктів забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування є багаторівневою та визначається з урахуванням таких критеріїв: характер та обсяг повноважень щодо забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи; функціональне призначення в межах кримінального провадження; процесуальний статус і ступінь участі у реалізації гарантій; специфіку відповідальності за порушення прав особи. Відповідно до названих критеріїв виокремлено такі види суб'єктів забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування: законодавець, який забезпечує нормативну базу та визначає правовий статус особи і повноваження державних органів; органи досудового розслідування (слідчий, дізнавач), що здійснюють безпосередню реалізацію правозахисної функції шляхом об'єктивного збирання доказів; прокурор, який виконує процесуальне керівництво, нагляд за додержанням закону та негайне реагування на виявлені порушення; слідчий суддя, що забезпечує судовий контроль за дотриманням прав і свобод, виступаючи гарантом конституційних прав особи; керівники органів досудового розслідування, які здійснюють організаційно-управлінські та контрольні функції щодо дотримання процесуальних гарантій; а також адвокати, захисники, представники та законні представники, що забезпечують реалізацію і захист прав, свобод і законних інтересів особи у кримінальному провадженні.

Література

1. Абламський С. Є. Дискусійні питання реалізації потерпілим права на захист за чинним кримінальним процесуальним законодавством України. *Вісник Харківсько-*

го національного університету внутрішніх справ. 2013. № 1 (60). С. 46-51.

2. Абламський С. Є. Проблемні питання захисту прав, свобод та законних інтересів особи у кримінальному провадженні. *Право і безпека*. 2015. № 1 (56). С. 41-46.

Абламський С. Є. Актуальні питання регламентації права на захист через призму конституційних змін. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. № 2. С. 88-94.

3. Абламський С. Є. До питання класифікації учасників кримінального провадження, уповноважених на здійснення захисту. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 12. С. 263-267.

4. Забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування: монографія / В. Г. Дрозд, А. В. Пономаренко, С. Є. Абламський та ін.; Держ. наук.-досл. ін-т.; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 498 с.

5. Абламський С. Є. Участь захисника у спеціальному досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень. *Право і безпека*. 2021. № 4 (83). С. 207-214. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2021.4.22>

6. Адамов Ф. П. Основні владні суб'єкти досудового розслідування і їхні кримінальні процесуальні функції. *Європейські перспективи*. 2020. № 3. С. 131-136. DOI: <https://doi.org/10.32782/EP.2020.3.19>

7. Капліна О. В. Імплементация міжнародно-правових стандартів у кримінальному провадженні України. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 3 (86). С. 98-101.

8. Лоскутов Т.О. Предмет регулювання кримінального процесуального права: монографія. Київ: Юридичний світ, 2016. 416 с.

9. Pchelina O., Sezonov V., Myrhorod-Karpova V., Zherobkina Ye. Administrative and legal mechanism of execution of decisions of the European Court of Human Rights as the basis of case law application in the judicial system of Ukraine. *Asia Life Sciences*. 2019. № 2. Pp. 117-134.

10. Пчеліна О. В. Застосування практики Європейського суду з прав людини у вітчизняному кримінальному провадженні

ні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 1. С. 160–164. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2020.1.33>.

11. Тітко І. А. Механізм забезпечення реалізації приватного інтересу у кримінальному процесі. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 3. С. 230–233.

12. Фоміна Т. Г. Забезпечення слідчим процесуальних прав підозрюваного: монографія. Харків, 2014. 234 с.

13. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

Danylo Serhii Mykhailovych,
Candidate of Law, Lawyer

**SUBJECTS ENSURING THE RIGHTS,
FREEDOMS AND LEGITIMATE
INTERESTS OF THE INDIVIDUAL
AT THE STAGE OF PRE-TRIAL
INVESTIGATION**

In the article it has been substantiated that an adequate level of protection for the rights, freedoms and legitimate interests of individuals at the stage of pre-trial investigation is a prerequisite for strengthening the rule of law, enhancing the effectiveness of human rights protection mechanisms, and harmonizing national legislation with international standards. It has been proposed that the subjects ensuring the rights, freedoms and legitimate interests of an individual at the stage of pre-trial investigation should be understood as state bodies and officials defined by law who, within the scope of their competence, carry out normative, organizational, procedural, control or value-based provision for the actual guaranteeing, safeguarding and protection of the rights, freedoms and legitimate interests of individuals, as well as ensure timely responses to their violations in the context of criminal

proceedings. It has been established that the system of subjects ensuring the rights, freedoms and legitimate interests of individuals at the stage of pre-trial investigation is multilevel and is determined with consideration for the following criteria: the nature and scope of powers regarding the protection of the rights, freedoms and legitimate interests of individuals; functional purpose within criminal proceedings; procedural status and degree of participation in the implementation of guarantees; specifics of responsibility for violations of individual rights. According to these criteria, the following types of subjects have been distinguished as those ensuring the rights, freedoms and legitimate interests of individuals at the stage of pre-trial investigation: the legislator, who provides the normative framework and defines the legal status of individuals and the powers of state bodies; pre-trial investigation bodies (investigator, inquiry officer), who directly implement the human rights protection function through objective evidence gathering; the prosecutor, who exercises procedural supervision, oversight of compliance with the law, and immediate response to identified violations; the investigating judge, who provides judicial control over the observance of rights and freedoms, acting as a guarantor of constitutional rights; heads of pre-trial investigation bodies, who perform organizational and managerial as well as control functions concerning adherence to procedural guarantees; as well as lawyers, defenders, representatives and legal representatives, who ensure the exercise and protection of the rights, freedoms and legitimate interests of individuals in criminal proceedings.

Keywords: protection of the rights, freedoms and legitimate interests of individuals; subjects; bodies conducting pre-trial investigations; investigators; inquiry officers; prosecutors; investigating judges; lawyers; defence counsel; representatives; legal representatives.